

NVRG

Nederlandse Vereniging voor
Relatie- en Gezinstherapie

PROGRAMMA

09:15 uur	<i>Inloop en registratie deelnemers</i>
10:00 uur	Welkom door dagvoorzitter
10:05 uur	Pitch van 4 systeemtherapeuten
10:25 uur	Lezing Nora Bateson
11:00 uur	<i>Ochtendpauze</i>
11:15 uur	Intro door de dagvoorzitter
11:20 uur	Dialogo Justine van Lawick en componist Merlijn Twaalfhoven
11:45 uur	Dialogo Robert van Hennik en filosoof Jan Flaming
12:10 uur	Dialogo Jan Olthof en een architect
12:35 uur	Dialogo Flip Jan van Oenen en schrijver Nina Polak
13:00 uur	<i>Lunch</i>
13:45 uur	Uitleg Warm Data Labs (WDL) door Nora Bateson
14:15 uur	Wisseling van ruimte / wisseling online platform
14:25 uur	Deelname Warm Data Lab live en online
15:30 uur	<i>Middagpauze</i>
15:45 uur	Plenaire terugkoppeling WDL door Nora Bateson
16:30 uur	Muzikale afsluiting
16:45 uur	<i>Einde en borrel</i>

THEMA

New steps to an ecology of mind

Systemische wortels in een woelige wereld

De coronacrisis toont ons dat levende systemen op talloze complexe wijzen onderling verbonden zijn. Zo kan een micro-organisme op een markt in China ons hele leven ontwrichten. Maar ook toont de crisis dat individuen, gezinnen, en gemeenschappen zich razendsnel kunnen aanpassen en reorganiseren. Wij werken thuis, communiceren middels computers, raken geïnformeerd door de media die we vertrouwen. De gevolgen van dergelijke aanpassingen voor de lange termijn zijn onvoorspelbaar en kunnen zich op allerlei gebieden manifesteren: wij krijgen huidhonger, de beurzen storten in, de lucht klaart op.

Het maakt ons duidelijk dat problemen niet eenduidig zijn, en mogelijke oplossingen vanuit meerdere perspectieven bekeken moeten worden. Zo illustreert de coronacrisis eens te meer het belang van een systemische visie en benadering. Het lijkt ons dan ook bij uitstek een moment om onze systeemtheoretische wortels hernieuwde aandacht te geven. Het gedachtegoed van Gregory Bateson, een van de pioniers van de systeemtheorie, is hierbij nog onverminderd actueel. In zijn boek 'Steps to an ecology of mind', geschreven in 1972, streefde hij er naar levende systemen in hun totale samenhang te bezien: talloze subsystemen vormen tezamen het grotere leefsysteem en zijn voor hun voortbestaan daarvan afhankelijk.

NVRG

Nederlandse Vereniging voor
Relatie- en Gezinstherapie

Centrale vraag

Als mensen beschikken wij over de unieke mogelijkheid beseft te hebben van zowel de eigen wording als van de wording van het geheel. Dit 'systemisch bewustzijn' is zowel een vloek als een zegen, zoals we in onze praktijk dagelijks zien. Het maakt dat we ons bewust zijn van onszelf, elkaar en elkaars verwachtingen, met als gevolg dat we teleurgesteld en terneergeslagen kunnen worden maar ook verliefd en verheugd. En al deze verwachtingen, gevoelens en interacties zijn onderdeel van een groter leefsysteem waarin talloze draden ons met onze talloze netwerken verbinden.

Als systeemtherapeut en systeemtherapeutisch werker moeten we zien te navigeren in deze complexe systemen, waarbij zich steeds opnieuw de vraag aandient: welke route moeten we kiezen? De weg van de emotie, de weg van het gedrag, de weg van de directiviteit of van het achteroverzitten? De weg van de biologie, van de psychologie, van de cultuur of van de gender?

Deze spannende vraag is het onderwerp van het congres: hoe complexiteit te herkennen en te hanteren zonder te verdrinken in de veelheid? Wat is te weinig, wat is te veel en wat is systemisch gezien goed genoeg? En dat binnen een DBC-gestuurde ggz waarin individuele scorelijsten leidend zijn voor de beoordeling van onze systemische bemoeienis.

Hybride werkvorm

Tijdens dit NVRG-Congres onderzoeken we deze vraag in een hybride werkvorm, waarin we zowel live als online breed kunnen uitwaaiëren, maar ook smal kunnen toespitsen. Zo is er ruimte om samen te onderzoeken of en hoe we relationele problemen moeten en kunnen begrijpen in samenhang met klimaatcrisis, armoede, economische ontwikkelingen, epi-genetica en/of kunstmatige intelligentie. En hoe dit begrip vervolgens in de spreekkamer vorm te geven.

We hebben Nora Bateson, de dochter van de pionier, en directeur van het Bateson Institute, uitgenodigd om met ons naar antwoorden op deze vragen te zoeken. Zij ontwikkelde de 'Warm Data Labs', een werkwijze om met grote groepen complexe vraagstukken vanuit verschillende contexten te onderzoeken. Op deze dag gaan we gezamenlijk experimenteren met deze 'Warm Data Labs'.

OPENING PITCH 4 SYSTEEMTHERAPEUTEN

Pitch Justine van Lawick (kinisch psycholoog, psychotherapeut en systeemtherapeut)

Wij leven in een tijd van klimaatcrisis; gezondheids crisis; economische crisis en racisme crisis. Hoe kunnen we de veranderingskansen die er nu zijn ondersteunen en wat is de plaats van systeemtherapie daarin?

Pitch Flip Jan van Oenen (arts en systeemtherapeut)

De essentie: inzoomen en uitzoomen

Wat is essentieel voor een echtpaar dat terugkerende ruzies heeft?

Wat is het verschil dat voor hen het verschil maakt? Het verschil tussen een bevredigende en een onbevredigende relatie?

Mijn stelling is: om daar achter te komen is het noodzakelijk 'uit te zoomen om vervolgens weer in te kunnen zoomen'. En daar ligt in mijn opvatting de specifieke kracht van systeemtherapie, maar tevens ook de moeilijkheid.

Want het is verleidelijk om niet te ver uit te zoomen. Want wat moet je er in godsnaam mee als je de klimaatcrisis gaat linken aan een echtelijke ruzie?

Het is ook verleidelijk om niet te ver in te zoomen.

Want waarom zou je in godsnaam een uur stilstaan bij één incidentje terwijl er zoveel belangwekkende systemische fenomenen zijn waar je ook op in kunt gaan?

We moeten onszelf steeds dus dwingen kritisch op ons blikveld te reflecteren: om eventueel verder uit te zoomen; speelt er wellicht iets groters dan we ons realiseren?

Maar ook om eventueel verder in te zoomen: hebben we de essentie van het conflictmoment wellicht toch nog niet goed genoeg begrepen?

Want als we de conflicten vooral in de context van Corona-isolatie situatie kunnen begrijpen, kunnen we beter even afwachten voor we naar patronen gaan zoeken, kunnen we wellicht überhaupt beter even wachten voor we gaan therapeuten.

En als een echtpaar pas gedurende anderhalf jaar een relatie heeft, kunnen we strubbelingen wellicht beter in de context van 'het verkennen van elkaar' zien en niet aan relatietherapie beginnen. En misschien moet dat wel voor de eerste vijf jaar van een relatie gelden. Zoals ook het jonge gezin wellicht eerst de kans moet krijgen zichzelf te vormen: 'de eerste periode na een levensfasecrisis geen therapie' zou een motto kunnen zijn. Om de eigen veerkracht een kans te geven, en niet te suggereren dat ze er zonder therapie niet uit zullen komen.

Uitzoomen, de context overzien, is dus ook van belang om onze eigen positie te bepalen: voegen we wel iets toe als therapeut? Dat is cruciaal in een samenleving waar meer hulpverleners dan waar ook ter wereld rondlopen en de suggestie voortdurend op de loer ligt dat alle leed 'weggetherapeut' kan worden. Het vraagt het een helicopterview om daarin 'Ho!' en 'Nee' te kunnen en durven zeggen.

Eenmaal in therapie echter, dan moeten we ons kunnen verliezen in het detail, moeten we helemaal op kunnen gaan in dat ene moment dat die ruzie ontstond: 'Wat gebeurde er precies?' 'Wie zei wat?' 'Ik begrijp het nog niet helemaal, wat maakte nou volgens jou dat zij op dat moment zo kwaad werd?'

Want iedere gebeurtenis of interactie is een hefboom die een hele cascade aan interacties in gang kan zetten of juist stoppen, die een patroon juist kan bevestigen

of doorbreken. Maar dan moeten we wel dat ene moment grijpen, begrijpen en aangrijpen. Anders worden we onderdeel van het patroon, nemen we het bestaande als vanzelfsprekend, gaan we voorbij aan drijfveren en keuzeopties die in ieder moment besloten liggen. We moeten immers nog een genogram maken, nog een krakeling tekenen, nog circulaire vragen stellen over zondebokhypotheses.... Maar voor we het weten zijn we met teveel bezig, zoeken we alles, en vinden we niets, raken we verloren tussen te groot en te klein.

De mogelijkheid om van klein naar groot en weer terug naar klein te gaan, dat is wat systeemtherapie zo mooi maakt. En zoals de dichter Gerrit Krol al zei: 'Wat mooi is, is moeilijk.'

Pitch **Robert van Hennik** (systeemtherapeut)

In mijn pitch benadruk ik dat systeem, gezins- en relatietherapeuten opnieuw geïnspireerd kunnen worden door de systeemtheorie en cybernetica, om antwoorden te vinden op de complexe vraagstukken van deze tijd. Sociale, mentale, culturele, ecologische en technologische systemen zijn zeer verweven geraakt in de complexe en geglobaliseerde wereld van nu. Huidige (sociale, maatschappelijke, psychische) vraagstukken zijn niet (langer) succesvol vanuit of met een eenzijdige beeldvorming of interventie te beantwoorden. Gregory Bateson wees al in de jaren 70 op de noodzaak om het sociale, het mentale en de leefomgeving niet als separaat te zien, maar als één samenhangend geheel, als één levend systeem van interacterende delen. Ik hoop dat dit congres ons systeem, gezins- en relatietherapeuten opnieuw gaat inspireren om de systeemtheorie van invloed te laten zijn op onze dagelijkse hulpverleningspraktijk in de woelige onvoorspelbare wereld van nu.

Pitch **Jan Olthof** (psychotherapeut en systeemtherapeut)

Systemisch denken vraagt om een wijze van omgang met complexiteit die eerder te maken heeft met navigeren en het nog-niet-weten dan met het weten en trachten te controleren en beheersen van complexiteit.

LEZING NORA BATESON

Filmregisseur, schrijver, docent en directeur van The International Bateson Institute

Titel

Warm Data, meeting the complexity of our times.

Inhoud

What is warm data? How can we use warm data to address the many contexts in which families are finding themselves within a combination of crises? This is a body of work which allows for a response these difficult situations that reaches beyond silo-ed solutions, and allows for a more coherent healing. Complexity can seem so... complex. How can warm data help to become more able to respond with both depth, and necessary spontaneity to the overlapping issues of our times?

DIALOOG JUSTINE VAN LAWICK EN COMONIST MERLIJN TWAALFHOVEN

Complexiteit, meerstemmigheid, veilige onzekerheid, onderzoekende twijfel, onderlinge afhankelijkheid en transcontextueel werken staan centraal in systemische praktijken. Hebben wij deze kwaliteiten verwaarloosd in de tijd van het neoliberalisme en marktdenken? Wat kan helpen om het systemisch perspectief en systemische praktijken nieuw leven in te blazen en hoe kunnen actie-gerichtheid en kunst daarbij helpen?

Bekijk [hier](#) het interview met Justine van Lawick over haar bijdrage op het NVRG-Congres 2020.

DIALOOG ROBERT VAN HENNIK EN FILOSOOF JAN FLAMELING:

Systeemtherapie en klimaatverandering

When you narrow down your epistemology and act on the premise "What interests me is me, or my organization, or my species," you chop off consideration of other loops of the loop structure. You decide that you want to get rid of the by-products of human life and that Lake Erie will be a good place to put them. You forget that the eco-mental system called Lake Erie is part of your wider eco-mental system - and that if Lake Erie is driven insane, its insanity is incorporated in the larger system of your thought and experience.
Bateson (1972:491-492)

Robert van Hennik (systeemtherapeut) zal in gesprek gaan met Jan Flaming (filosoof) over het thema 'systeemtherapie en klimaatverandering'. Wat is de invloed van de ecologische crisis waarin wij ons begeven op ons psychisch en sociaal welzijn? Is er een samenhang tussen de ecologische crisis op aarde, sociale crises in leefgemeenschappen en psychische klachten van individuen. Zou psychisch en sociaal herstel samen moeten gaan met herstel van de leefomgeving en zou verbetering van de leefomgeving daarmee niet meer onder de aandacht van de systeemtherapeut moeten zijn?

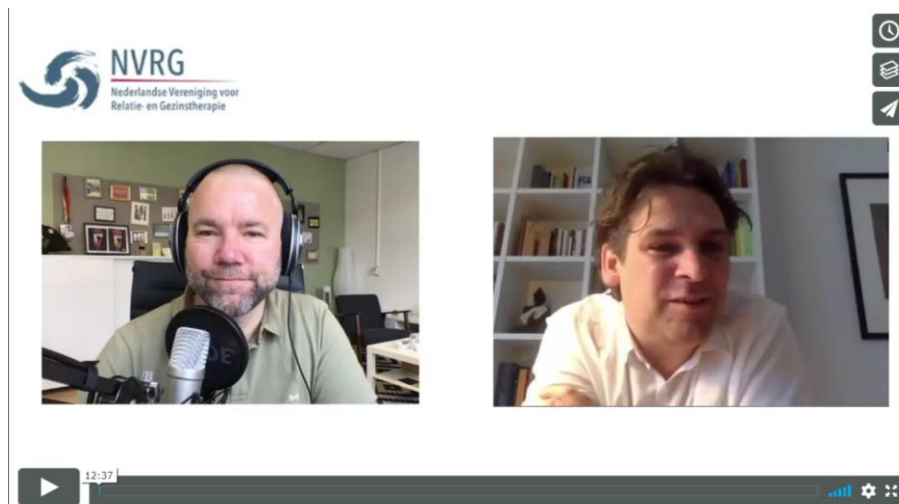
De ondertitel van het boek 'Mind en Nature' (Bateson, 1979) is 'a necessary unit'. Het is noodzakelijk, beweert Bateson, om mentale en sociale processen en ontwikkelingen in de leefomgeving als een eenheid bestuderen. Het kunstmatig separeren van geest en lichaam, mens en dier, natuur, cultuur en technologie als afzonderlijke delen is een epistemologische fout, met desastreuze gevolgen. De tijd van nu vraagt om een ecologisch bewustzijn, het besef dat we bijdragen en afhankelijk zijn van een groter geheel van interacterende delen. Dit besef helpt om de consequenties van de consequenties te zien en relationeel verantwoordelijk te zijn naar mensen, dieren, planten, dingen en de aarde.

Ecologie komt van het Griekse 'Oikos' dat zowel huis als omgeving betekent. Ecologisch bewustzijn helpt om te leren leven in wederkerige relaties met de omgeving. Robert van Hennik en Jan Flaming zullen geïnspireerd door de systeemtheorie en de filosofie spreken over hoe een ecologisch bewustzijn en handelen een mentale, sociale en ecologische kwaliteit van leven kan bevorderen en over wat de consequenties daarvan zouden zijn voor de systeemtherapeutische praktijk.

Kunnen we, als we ons terug verbinden met de natuur, van de natuur leren om in samenwerking met anderen op aarde te leven? Indianen dansten niet de regendans om het te laten regenen, maar om een diepere behoefte dat we deel uitmaken van een ecologische wereld. De aarde is in gevaar, van de aarde houden. Mentale processen levende systemen verhouden tot veranderende omgeving. Dit boek is gebaseerd op de overtuiging dat we een onderdeel zijn van een levende wereld. Denkend systeem. Niet dichotoom: lichaam en geest, natuur en cultuur, mens en dier, technologie en de aarde. Een mentaal proces interacterende delen.

Het mentale, sociale en de leefomgeving zijn enkel in hun samenhang te bestuderen. De ecologische crisis waarin we ons begeven kunnen we niet buiten ons plaatsen.

Bekijk [hier](#) het interview met Robert van Hennik over zijn bijdrage op het NVRG-Congres 2020.

DIALOOG JAN OLTHOF EN ARCHITECT

Thema dialoog:

Het organiseren van de tussenruimte

Korte beschrijving van de inhoud van de dialoog:

De dialoog zal gaan over hoe de kunst een inspiratiebron kan zijn voor de omgang met complexe vraagstukken. Systemisch denken organiseert een tussenruimte waarbinnen plaats is voor verschil en meerstemmigheid en voor andere vormen van weten dan welke via meten tot stand komen. Te denken valt aan embodiement, het intuïtieve weten en het door ervaring opgebouwde weten van de vakman of vakvrouw. Systemisch denken organiseert de tafel van en in de wereld om met Hannah Arendt te spreken en wil ons behoeden voor het te snel interveniëren bij complexe vraagstukken en voor gedachteloosheid.

NVRG

Nederlandse Vereniging voor
Relatie- en Gezinstherapie

Bekijk [hier](#) het interview met Jan Olthof over zijn bijdrage op het NVRG-Congres 2020.

DIALOOG FLIP JAN VAN OENEN EN SCHRIJVER NINA POLAK

Vraag: Wat is essentieel om het vak van systeemtherapeut uit te kunnen oefenen?

Stelling: Het verschil tussen de therapeut en de niet-therapeut zit in de bereidheid en het vermogen om leed van anderen te verdragen, en daarvoor heb je een conceptueel systeemtherapeutisch kader nodig.

Korte beschrijving van de inhoud van de dialoog:

Vragen:

Kan de gesprekspartner ook systeemtherapeut zijn?

Waarom wel en waarom niet?

Wat onderscheidt mij, als therapeut, van de ander, als niet-therapeut?

Welke (maatschappelijke) context van relationele interacties moet volgens de gesprekspartner in elk geval in overweging genomen worden door een systeemtherapeut?

Overwegingen:

Iedereen kan kennis van nemen systeemtheorie en zich verdiepen in de samenhang en context van bepaalde fenomenen. Dat kunnen journalisten/componisten net zo goed of beter, in vergelijking met systeemtherapeuten.

Toch is iemand met kennis van systeemtheorie nog geen systeemtherapeut. En omgekeerd, iemand zonder veel systeemtheoretische kennis kan misschien wel een goede systeemtherapeut zijn.

Wat maakt dat de gesprekspartner geen systeemtherapie kan of wil doen? Of denkt die dat wel te kunnen?

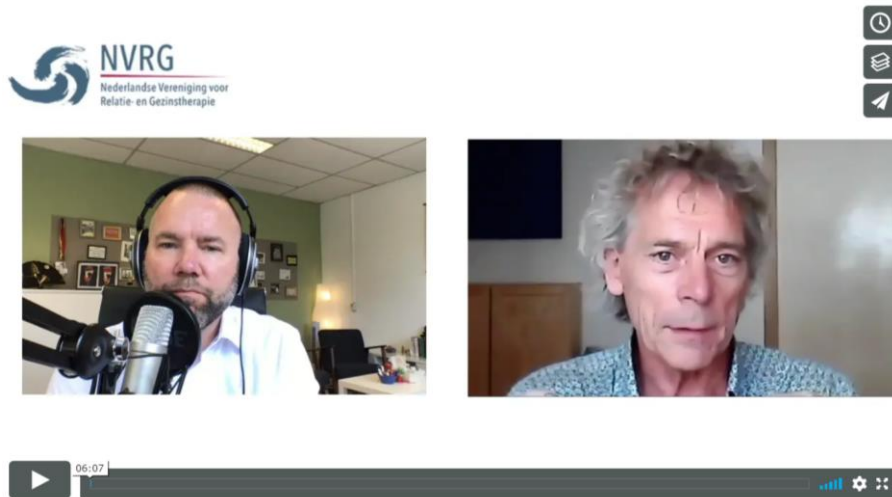
Welke toegevoegde kwaliteit is daar dan eventueel voor nodig, naar hun idee, of misschien ook niet?

Welke verrijking en welke beperking brengt het voor mij als systeemtherapeut met zich mee dat ik niet de specifieke professionele kennis, visie en vaardigheden heb die die ander wel heeft?

Hoe zouden de professionele of persoonlijke vaardigheden van de gesprekspartner bijdragen aan een therapeutisch gesprek?

Bekijk [hier](#) het interview met Flip Jan van Oenen over zijn bijdrage op het NVRG-Congres 2020.

WARM DATA LAB

Brief description of its content: A brief introduction to the concept and theoretical underpinnings of the warm data ideas. These theories will be introduced through practical examples and stories.

Through a process of conversations that shift perspectives, the Warm Data Lab increases ability to respond to difficult or “wicked” issues. Because so many of the challenges that we face now are complex, we need approaches to meeting that complexity. Although there is a desire to reframe these complex issues in simple terms that might lend themselves to easy solutions, this usually leads to the dangers of unintended consequences of reductionism... and further problems.

Thinking in complexity requires the ability to perceive across multiple perspectives and contexts. Through a process of conversations that shift perspectives, the Warm Data Lab is a space to explore transcontextual sense making. Participants move between groups and explore the conversation topic from multiple perspectives.

After the lab or online (PNP) process we will have a time to discuss in plenary what the observations and insights of the groups have been. This is referred to as a mutual learning session, (symmathesy).

NVRG

Nederlandse Vereniging voor
Relatie- en Gezinstherapie

Bekijk [hier](#) de video waarin Nora vertelt over Warm Data

MUZIKALE AFSLUITING

Klassiek geschoolde zangeres vormt de inhoud van de dag om tot een lied en zingt deze aan het einde van de dag.

